

บทคัดย่อ

บ้านดาโต๊ะและบ้านฎมีเป็นชุมชนหมู่บ้านในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี บ้านดาโต๊ะเป็นชุมชนชาวมุสลิมตั้งอยู่ที่ปลายแหลมอ่าวปัตตานี ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงกับธรรมชาติค่อนข้างมาก จากหลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่าบ้านดาโต๊ะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีผู้คนอาศัยมานานหลายชั่วอายุคน

บ้านฎมีตั้งอยู่ลึกเข้ามาในแผ่นดินใหญ่ ห่างจากหมู่บ้านดาโต๊ะประมาณ ๑๐ กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านกำเนิดมาจากการก่อตั้งปอเนาะฎมี จนกระทั่งกลายมาเป็นหมู่บ้านฎมีที่มีชาวมุสลิมกับชาวพุทธอาศัยอยู่ร่วมกันในปัจจุบัน ชาวบ้านฎมีประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนทำไร่

ถึงแม้ว่าทั้งสองหมู่บ้านจะตั้งอยู่ห่างกัน แต่หมู่บ้านทั้งสองมีปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร มีความผูกพันด้วยศาสนกิจของศาสนาอิสลาม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน ผู้คนจากหมู่บ้านทั้งสองจึงเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บ้านดาโต๊ะและฎมีได้รับอิทธิพลจากภายนอกประกอบกับปัจจัยจากภายในทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่น ด้วยความแตกต่างในลักษณะของสภาพนิเวศทางกายภาพและความเป็นมาของหมู่บ้าน ทำให้สองหมู่บ้านได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป บ้านดาโต๊ะได้รับผลกระทบจากการที่สภาพแวดล้อมถูกทำลายโดยนายทุนใหญ่จากภายนอก ทำให้ชาวดาโต๊ะต้องเปลี่ยนแปลงวิถีการทำมาหากินและอาชีพ ส่งผลกระทบต่อประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ปอเนาะฎมีในฐานะเป็นสถาบันสอนศาสนาอิสลามที่พยายามอบรม สั่งสอน และเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาเพื่อธำรงความเป็นมุสลิมไว้ท่ามกลางกระแสทุนนิยมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาทางศาสนาทั้งในด้านบทบาท สถานภาพ และภาพลักษณ์ของสถาบัน ตลอดจนส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในวัยที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยขึ้นมา ปอเนาะฎมีแสดงบทบาทในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็วและตลอดเวลาโดยใช้ศาสนาอิสลามเป็นหลักในการปรับตัวดังกล่าว

ถึงแม้ทั้งสองหมู่บ้านต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน หากแต่แนวทางในการแก้ปัญหาหรือปรับตัวไม่ได้แตกต่างกันนัก เนื่องด้วยทั้งสองหมู่บ้านใช้หลักศาสนาอิสลามเป็นแกนในการปรับตัว แสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของศาสนาต่อสังคม

ความสัมพันธ์ของทั้งสองหมู่บ้านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การไปมาหาสู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบกับพันธกิจทางศาสนาในด้านต่าง ๆ ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึง

การปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลง หากแต่เป็นภาพของท้องถิ่นที่สามารถรวมชุมชนหลาย
ชุมชนมาร่วมกันปรับตัวให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์